

Valtion liikuntaneuvoston lausunto: Rahapelitoiminnan tuoton alenemisen vaikutuksia selvittäneen työryhmän ehdotukset

Lausuntopyynnön diaarinumero: 24501/2020

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti marraskuussa 2020 työryhmän selvittämään rahapelituottojen alenemisen vaikutuksia. Opetus- ja kulttuuriministeriö pyytää lausuntoa työryhmän esittämistä ratkaisuvaihtoehdoista.

Valtion liikuntaneuvosto korostaa, että yhteiskunnallisesti hyvin merkittävän liikunnan toimialan rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti riippumatta tulevasta rahoitusmalliratkaisusta. Valtion liikuntaneuvosto pitää rahoitusmallin kokonaisuudistusta todennäköisesti toimivimpana pitkän aikavälin ratkaisuna ja osittaisuudistusta mahdollisena siirtymäkauden ratkaisuna.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että rahapelituottojen tuloutuksen uudistamisessa on kyse hyvin suuresta uudistuksesta, jossa tulee varata riittävästi aikaa yhteiskunnalliselle keskustelulle ja huolelliselle päätöksenteolle. Edunsaajille tulee varmistaa riittävän pitkä aika reagoida rahoitusmallin muutoksiin.

Taustaa

Lapsista ja nuorista sekä aikuisista vain noin kolmannes ja ikäihmisistä muutama prosentti liikkuu terveytensä kannalta riittävästi¹. Väestön liian vähäisen liikunnan yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta yli kolme miljardia euroa². Väestön liikunnalla on kansantalouden lisäksi merkitystä muun muassa väestön työ- ja toimintakykyyn, terveyteen ja hyvinvointiin, opimiseen, yhteisöllisyyteen, kotouttamiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sotilaalliseen suorituskykyyn ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

Valtion liikuntatoimen (OKM) määrärahoista rahoitetaan suomalaisen liikunta- ja urheilukulttuurin kannalta keskeisiä toimintoja, kuten kuntien liikuntapalveluita ja liikuntapaikkarakentamista, kansalaistoimintaa (liikuntajärjestöt ja seurat), huippu-urheilua, liikunnan koulutusta ja tutkimusta, suurtapahtumia sekä eri väestöryhmien fyysistä aktiivisuutta edistäviä hankkeita ja ohjelmia (Liikkuva varhaiskasvatus-, Liikkuva koulu-, Liikkuva opiskelu-, Liikkuva aikuinen- ja Ikiliikkuja -ohjelmia).

Valtion liikuntatoimen määrärahat koostuvat lähes kokonaisuudessaan (91 % v. 2020) valtiotalouden kehiksen ulkopuolisista rahapelituloista, veikkausvoittovaroista. Tältä osin liikunta eroaa merkittävästi muista opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) toimialalta rahapelitoiminnan tuotoilla rahoitettavista toiminta-alueista. Vuonna 2020 taiteen rahoituksesta rahapelitoiminnan tuottojen osuus muodostaa vähän yli puolet, nuorisotoiminnan rahoituksesta noin 70 prosenttia ja tieteen rahoituksesta noin viidesosan.

Rahapelituottojen ennakoitiin laskevan kuluvalle kehyskaudella jo ennen koronavirusta, mutta koronaviruksen johdosta lasku tulee olemaan entistä suurempi. Vuonna 2020 tuoton arvioidaan alenevan noin 330 miljoonalla eurolla vuoteen 2019 verrattuna ja vuonna 2021 noin 300 miljoonalla eurolla.

Opetus- ja kulttuuriministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, maa- ja metsätalousministeriö ja valtiovarainministeriö asettivat marraskuussa 2020 työryhmän (puheenjohtajana Erkki Liikanen) selvittämään, miten rahapelitoiminnan tuottojen vähenemiseen varaudutaan tulevina vuosina. Työryhmä esitti selvityksessään (26.2.2021) neljä erilaista tulevaisuuden vaihtoehtoa suomalaiselle rahapelijärjestelmälle ja rahapelituottojen tuloutukselle valtiolle:

1. **Pysymistä nykyisessä järjestelmässä;**
2. **Kertaratkaisua**, jossa siirto yleiskatteelliseen budjettiin tapahtuu yhdellä kertaa ja kaikki korvamerkinnot poistuvat;
3. **Kokonaisuusuudistusta** vuoden 2024 alusta, jossa huolellisesti valmistellaan rahapelituottojen ohjaaminen valtion yleiskatteellisiksi tuloiksi ja nykyiset edunsaajat siirretään kehysbudjetoinnin piiriin;
4. **Osittaisuudistusta**, jossa siirretään vaiheittain osa menoista yleiskatteellisuuden piiriin ja osa jätetään korvamerkityksi sekä rahapelituotoista rahoitettavaksi.

Työryhmä asetti edellä mainituista vaihtoehdoista ensisijaiseksi vaihtoehdoksi kokonaisuudistuksen.

Valtion liikuntaneuvoston lausunto

Valtion liikuntaneuvosto korostaa, että yhteiskunnallisesti hyvin merkittävän liikunnan toimialan rahoitus tulee turvata pitkäjänteisesti riippumatta tulevasta rahoitusmalliratkaisusta. Pysyminen nykyisessä rahoitusjärjestelmässä (Liikasan työryhmän malli 1.) ei turvaa pitkäjänteisesti liikunnan rahoitusta eikä se näyttäytyä käytännöllisenä ratkaisuna. Ennusteiden mukaan rahapelituotot ovat laskemassa, joten kompensatio- ja lisärahoitustarpeesta jouduttaisiin todennäköisesti päättämään vuosittain. Mallissa säilyisi myös rahapelaamisen ja kansalaisyhteiskunnan toiminnan rahoittamisen korvamerkintä, mikä ei ole eettisesti ristiriidatonta.

Valtion liikuntaneuvosto pitää rahoitusmallin kokonaisuudistusta (malli 3.) esitetyistä malleista todennäköisesti toimivimpana pitkän aikavälin ratkaisuna. Kokonaisuudistus toisi rahoitusjärjestelmään selkeyttä ja ennustettavuutta. Edunsaajille jäisi paremmin aikaa muutokseen reagointiin. Järjestelmä olisi eettisesti nykymallia ristiriidattomampi. Mallin riskinä on liikuntatoimialan rahoituksen riippuvuus poliittisesta päätöksenteosta ja suhdanteista. **Siirtymistä yleiskatteellisuuden piiriin kertaratkaisuna (malli 2.) liikuntaneuvosto ei näe tavoiteltavana eikä realistisena ratkaisuna.** Äkillinen rahoitusratkaisun muutos aiheuttaisi edunsaajille huomattavia sopeutumongelmia.

Valtion liikuntaneuvosto näkee osittaisuudistuksen (malli 4.), jossa päädyttäisiin rahoittamaan osaa liikunta-alan toiminnoista valtion budjetista ja osaa rahapelituotoista, mahdollisena siirtymäkauden ratkaisuna. Ratkaisu lisäisi rahoituksen suunnitelmallisuutta ja vakautta ny-

kytilanteeseen verrattuna. Liikunnan osalta olisi perusteltua siirtää ensimmäisenä budjettirahoituksen piiriin pysyvästi lakisääteiset määrärahat, kuten kuntien ja liikunnan koulutuskeskusten valtionosuudet. Osittaisuudistus ei näyttäydä kuitenkaan pitkäjänteiseltä ratkaisulta, sillä osa nykyisen rahoitusmallin haasteista (mm. eettiset haasteet) jäisi edelleen voimaan. Lisäksi malliin liittyy mahdollisia uusia haasteita, kuten edunsaajien kokeman epäoikeudenmukaisuuden lisääntyminen ja jakosuhdelain jatkuvan muuttamisen tarve.

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esille, että rahapelituottojen tuloutuksen uudistamisessa on kyse hyvin suuresta uudistuksesta monen yhteiskunnallisesti merkittävän toimialan kannalta.

Yhteiskunnalliselle keskustelulle uudistuksesta ja huolelliselle päätöksenteolle tulee varata riittävästi aikaa. Edunsaajille tulee varmistaa riittävän pitkä aika reagoida rahoitusmallin muutoksiin. Liikunnan edistämisen rahoittamisessa on tärkeää myös jatkaa liikunnan rahoituksen vaikuttavuuden kehittämistä sekä turvata liikunnan edistämisen rahoitus myös muiden ministeriöiden (kuin OKM) hallinnonalojen resursseista.

Paavo Arhinmäki
puheenjohtaja
valtion liikuntaneuvosto

Minttu Korsberg
pääsihteeri
valtion liikuntaneuvosto

Valtion liikuntaneuvoston liikuntalaissa (390/2015) määriteltynä tehtävänä on käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita ja erityisesti arvioida valtionhallinnon toimien vaikutuksia liikunnan alueella, tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi sekä antaa lausuntoja toimialansa liikuntamäärärahojen käytöstä.

Lähteet

¹ Kokko, S. & Martin, L. (toim.) 2019. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa. LIITU-tutkimuksen tuloksia 2018. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1; sekä FinTerveys 2017 -tutkimus. THL.

² Vasankari, T. & Kolu, P. (toim.) 2018. Liikkumattomuuden lasku kasvaa – vähäisen fyysisen aktiivisuuden ja heikon fyysisen kunnan yhteiskunnalliset kustannukset. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 31/2018.